

Soğuk Savaş Döneminde Sovyetler Birliği'nin ABD Karşısı Propagandasında Duygu Merkezli Dil Kullanımı

Mustafa KARACA¹

Caner ÇAKI²

Abdülhakim Bahadır DARI³

Özet

Duygu merkezli propaganda, en kısa tanımıyla korku, hüznün, öfke gibi çeşitli duyguların ön plana çıkarılarak kitlelerin belirli bir konuda ikna edilmesini ifade etmektedir. Bu süreçte bireyin duygularının karar alma sürecine doğrudan etki etmesine çalışılmakta ve bireyin istenilen yönde düşünce, tutum ve davranışı benimsemesi amaçlanmaktadır. 20. yüzyılda duygu merkezli propagandada çeşitli ülkeler tarafından düşman inşasında kullanılmıştır. Bu ülkelerden biri de Sovyetler Birliği'dir. Sovyetler Birliği, Soğuk Savaş döneminde kamuoyunda ABD karşıtlığını güçlendirmek amacıyla duygu merkezli propagandadan etkin bir şekilde yararlanmışır. Çalışmada Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'nin ABD karşıtı propagandasında duygu merkezli propagandadan ne şekilde yararlandığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu şekilde Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'nin ABD karşıtı duygu merkezli propaganda kullanımına ışık tutulması amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışmada Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'nde ABD karşıtı hazırlanan propaganda posterleri duygu merkezli propaganda bağlamında göstergebilim yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Elde edilen bulgularda, Sovyetler Birliği'nin duygu merkezli propagandasında öfke duygusunun ön plana çıkarılarak ABD'ye karşı nefret söylemine yer verdiği ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Duygu merkezli dil, propaganda, Soğuk Savaş, Sovyetler Birliği, ABD

¹ Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Eskişehir, Türkiye, ORCID: 0000-0002-8204-6154, mustafa_karaca@anadolu.edu.tr

² Dr., Bağımsız Araştırmacı, Ankara, Türkiye, ORCID: 0000-0002-1523-4649, caner_caki@hotmail.com

³ Dr. Öğr. Üyesi, Yalova Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Yalova, Türkiye, ORCID: 0000-0003-3525-5823, daribahadir@gmail.com

The Use of Loaded Language in The Soviet Union's Anti-U.S. Propaganda During The Cold War

Mustafa KARACA¹
Caner ÇAKI²
Abdülhakim Bahadır DARI³

Abstract

Loaded language propaganda, in its shortest definition, refers to the persuasion of the masses on a certain issue by highlighting various emotions such as fear, sadness and anger. In this process, it is tried to influence the emotions of the individual directly on the decision-making process and it is aimed to adopt the thought, attitude and behavior in the desired direction. In the 20th century, it was used by various countries to build enemies in loaded language propaganda. One of these countries was the Soviet Union. During the Cold War, the Soviet Union effectively benefited from loaded language propaganda in order to strengthen public opposition to the USA. In this study, it was tried to reveal how the Soviet Union benefited from loaded language propaganda in its anti-US propaganda during the Cold War. In this way, it was aimed to shed light on the use of anti-US loaded language propaganda of the Soviet Union during the Cold War. For this purpose, propaganda posters prepared against the USA in the Soviet Union during the Cold War were examined in the context of loaded language propaganda using semiotics method. In the findings, it was revealed that the feeling of anger was brought to the forefront in the loaded language propaganda of the Soviet Union and included hate speech against the USA.

Keywords: Loaded language, propaganda, Cold War, Soviet Union, USA

¹ Ass. Prof., Anadolu University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Eskişehir, Turkey, ORCID: 0000-0002-8204-6154, mustafa_karaca@anadolu.edu.tr

² PhD., Independent Researcher, Ankara, Turkey, ORCID: 0000-0002-1523-4649, caner_caki@hotmail.com

³ Asst. Prof., Yalova University, Faculty of Art and Design, Yalova, Turkey, ORCID: 0000-0003-3525-5823, daribahadir@gmail.com

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı'ndan kısa bir süre sonra Müttefik Devletleri'nin önde gelen iki büyük gücü ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki ilişkiler, gergin bir döneme girmiştir. ABD'nin Kore ve Vietnam'a olan müdahalelerine Sovyetler Birliği karşı çıkmış ve gerek Kore Savaşı gerekse Vietnam Savaşı sırasında Sovyetler Birliği, ABD ordusuna karşı savaşan komünist güçlere yardımda bulunmuştur. Sovyetler Birliği propagandası, ABD'nin Kore ve Vietnam'a olan müdahalesini kamuoyunda olumsuz şekilde yansıtarak, Kuzey Kore ve Kuzey Vietnam güçlerine olan Sovyetler Birliği desteğini meşrulaştırmaya çalışmıştır. Bu süreçte Sovyetler Birliği, kamuoyunda ABD karşıtlığını arttırmak için duygu merkezli dil propagandasından etkin bir şekilde yararlanmışır. Sovyetler Birliği propagandası, doğrudan Sovyetler Birliği halkının duygularına hitap ederek, ABD ordusunu kitleler nezdinde itibarsızlaştırmaya çalışmıştır. Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'nde hazırlanan ABD karşıtı propaganda posterlerinde de duygu merkezli dil propagandası sıklıkla kullanılmıştır.

ABD karşıtlığını inceleyen alanda çeşitli akademik çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar içerisinde: Turner (1967), 1910-1913 yılları arasında Meksika'da Amerikan karşıtlığını; Kizilbash (1988), Pakistan'da Amerikan karşıtlığını; Parker (1988), Arap dünyasında Amerikan karşıtı tutumları; Shambaugh (1988), Çin'de Amerikan karşıtlığını; Spiro (1988), Batı Avrupa'da Amerikan karşıtlığını; Lipóński (1990), 1948 yılından 1954 yılına kadar Polonya'da Amerikan karşıtı propagandayı; Shin (1996), Güney Kore Amerikan karşıtlığını; Xu (1998), 1990'larda Amerikan karşıtı Çin milliyetçiliğini; Fabbrini (2002), Avrupa anti-Amerikancılığının yerel kaynaklarını; Gentzkow ve Shapiro (2004), Müslüman dünyasında medya, eğitim ve Amerikan karşıtlığını; Nolan (2005), Almanya'da Amerikan karşıtlığını; Shen (2007), Çin'de Amerikan karşıtı sembelleri; Friedman (2008), Amerikan karşıtlığı ve ABD dış ilişkilerini; Haddad (2008), Irak tarihindeki Amerikan karşıtı isyanları; Grigoriadis (2010), Türkiye'de Amerikan karşıtı milliyetçiliği; Baker ve Cupery (2013), Latin Amerika'da Amerikan karşıtlığını; Bykov (2014), Rusya'da Amerikan karşıtı politikayı; Jamal Jamal, Keohane, Romney ve Tingley (2015), Arap Twitter söylemlerinde Amerikan karşıtlığını; Corstange (2016), Ortadoğu'da Amerikan karşıtı hareketi; Sokolov, Inglehart, Ponarin, Vartanova ve Zimmerman (2018), 1993-2009 yılları arasında Rusya'da Amerikan karşıtı tutumları; Volkov (2018), Sovyet sonrası Rusya'da Amerikan karşıtı duyguyu incelemiştir. ABD karşıtı çalışmalar incelendiğinde farklı konu ve içerikte ABD karşıtlığının ele alındığı ortaya çıkmaktadır.

ABD karşıtlığının dışında duygu merkezli dil üzerine de çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Roland ve Cox, 1973; Capraro ve Vanzo, 2019). Bu çalışmalarda da: Matthews (1947), konuşmaların dinleyici anlaması üzerine duygu merkezli dilin etkisini; Herbst ve Herbst (2003), politik şiddetin duygu merkezli dilini; Lester (2005), haberlerin duygu merkezli dilini ve Wittmann (2016), siyasi şiddet, terörizm ve savaşın duygu merkezli dilini incelemiştir.

Çalışmada Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'nde hazırlanan ABD karşıtı propaganda posterlerinde duygu merkezli dil propagandasından ne şekilde yararlandığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla çalışma kapsamında örneklem olarak belirlenen propaganda posterleri, duygu merkezli dil propagandası bağlamında göstergebilim yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada aşağıda yer alan sorular yanıtlanmaya çalışılmıştır:

-Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'nde hazırlanan ABD karşıtı propaganda posterlerinde ABD ordusu ne şekilde sunulmuştur?

-Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'nde hazırlanan ABD karşıtı propaganda posterlerinde Sovyetler Birliği halkının istenilen yönde ikna edilmesi için hangi duyguların ön plana çıkarılmasına çalışılmıştır?

-Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'nde hazırlanan ABD karşıtı propaganda posterlerinde hangi söylemler üzerinden ABD karşıtlığının artırılması amaçlanmıştır?

Çalışma, Sovyetler Birliği'nin ABD karşıtı propagandasını yansıtmayı ve Soğuk Savaş döneminde duygu merkezli dil propagandasının kullanımına ışık tutması bakımından önem taşımaktadır. Bu açıdan çalışmanın, Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği ve ABD ilişkilerinin medyadaki yansıması üzerine incelemede bulunan siyaset bilimi, tarih ve iletişim alanındaki araştırmacılar için kaynak teşkil etmesi amaçlanmıştır.

Duygu Merkezli Dil Propagandası

Duygu merkezli dil, insanların duygusal tepkilerinin ortaya çıkarıldığı anlatımı ifade etmektedir. Duygu merkezli dil propagandası ise duygusal tepkilerin ortaya çıkarılarak, insanların belirli bir konu üzerinde ikna edilmesini tanımlamaktadır. Duygu merkezli dil propagandasında duygu yüklü bir dil kullanılarak insanların sevinç, korku, hüznün, öfke, yalnızlık, aidiyet vb. pek çok duygusunun ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. İnsanların duygularına hitap edilerek istenilen düşünce kalıbının kabul ettirilmesine ve/veya insanların istenilen yönde tavır ve davranış benimsemesine çalışılmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı'nda İngiltere, Almanya'ya karşı duygu merkezli dil propagandasından etkin bir şekilde yararlanmıştı. Bu dönemde İngiltere'nin savaş propagandası üzerinde doğrudan etki eden Savaş Propaganda Bürosu (War Propaganda Bureau) diğer adıyla Wellington House, Alman ordusuna karşı nefret söylemine yönelerek, İngiliz kamuoyunda Almanya karşıtlığını güçlendirmeyi amaçlanmıştır. Bu dönemde propaganda işlevi üstlenen Wellington House'da (Sanders, 1975: 121) Alman askerlerinin işgal ettiği bölgedeki insanlara zulmettiğine yönelik haberler çıkmış ve Almanlara karşı nefret, korku ve öfke duygularının harekete geçirilmesine çalışılmıştır. Bu şekilde İngiltere'nin Almanya'ya karşı savaş çabalarında İngiliz halkının desteğinin artırılması hedeflenmiştir. Bu dönemde gazeteler ve sokak duvarlarına asılan posterler duygu merkezli dil propagandasının önde gelen kitle iletişim araçları olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'nda gazete ve posterler dışında radyo ve sinema, duygu merkezli dil propagandasında kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin Nazi Almanya'sında Dr. Joseph Goebbels liderliğindeki Halkı Aydınlatma ve Propaganda Bakanlığı'nda doğrudan insanların duygularına hitap edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Alman radyosunda Alman halkının savaş çabalarını destekleyen duygu yüklü söylemlere yer verilmiş, ayrıca savaş çabalarının artırılmasına yönelik Alman halkının kahramanlıklarının konu alındığı sinema filmi çekilmiştir. Diğer yandan Goebbels'in 18 Şubat 1943 tarihinde Berlin Sportpalast'ta topyekûn savaş çağrısını yaptığı miting, İkinci Dünya Savaşı'nda duygu merkezli dil propagandasının önde gelen örneklerinden biri olmuştur. Mitingde Goebbels, doğrudan Alman halkının duygularına hitap eden bir konuşmaya yönelmiş ve duygu coşkuluğundan yararlanarak Alman halkını Müttefik Devletleri'ne karşı zorlu bir savaşa çağırmıştır. Müttefik Devletleri de Almanya'ya karşı propagandaya yönelmiştir (Yılmaz, 2020: 542). Bu dönemde Müttefik Devletleri duygu merkezli dil propagandasından yararlanarak kamuoylarında Alman karşıtlığını güçlendirerek halkın savaş çabalarına desteğini arttırmaya çalışmıştır.

Soğuk Savaş döneminde Batı ve Doğu Blok'u arasında yaşanan rekabet duygu merkezli dil propagandasının yine etkin bir şekilde kullanılmasına yol açmıştır. Örneğin, bu dönemde Çin Halk Cumhuriyeti, duygu merkezli dil propagandasını ABD'ye karşı kullanarak, ABD ordusunu Çin kamuoyunda itibarsızlaştırmaya çalışmıştır. Bu süreçte ABD ordusunun sivilleri katlettiğine yönelik propagandaya girilerek, halkın öfke duyguları üzerinden ABD karşıtı kamuoyunun güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Diğer yandan Sovyet Revizyonizmi sonrası Çin propagandası Sovyetler Birliği'ni de hedef almıştır (Türk vd., 2021: 163). Bu dönemde de Çin propagandasında Sovyetler Birliği'ne karşı öfke duygusu ön plana çıkmıştır.

Sovyetler Birliği'nde Duygu Merkezli Dil Propagandasının Kullanımı

30 Aralık 1922 tarihinde kurulan Sovyetler Birliği'nde duygu merkezli dil propagandası siyasi ve ekonomi bağlamında çeşitli amaçlara hizmet etmesi için kullanılmıştır. Siyasi bağlamında değerlendirildiğinde Sovyetler Birliği, Komünizm ideolojisinin Sovyetler Birliği halkına benimsetilmesinde ve sevdirmesinde duygu merkezli dil propagandasından yararlanmıştı. Bu aşamada Komünizm ideolojisinin Sovyetler Birliği'nin kalkınmasında etkin bir rolü olduğuna yönelik propagandaya sıklıkla yer verilmiş, bu şekilde Sovyetler Birliği halkının aidiyet duygusuna hitap edilmeye çalışılmıştır. 1928 yılından itibaren (Hunter, 1973: 237) Joseph Stalin döneminde başlatılan Sovyetler Birliği'nin ulusal ekonomisinin geliştirilmesi için beş yıllık planlar kapsamında da duygu merkezli dil propagandasından yararlanılmıştır. Bu süreçte Sovyetler Birliği propagandası, Sovyetler Birliği halkının ekonomik planlar kapsamında aktif rol almasını sağlamak için coşku duygusunu ön plana çıkarmış ve coşku duygusunu kullanarak insanları üretim merkezlerinde çalışmaya teşvik etmeye çalışmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında duygu merkezli dil propagandası Sovyetler Birliği'ni işgale girişen Nazi Almanya'sına karşı kullanmıştır. 22 Haziran 1941 tarihinde Alman orduları Sovyetler Birliği'ne saldırmış ve ilerleyen süreçte Moskova önlerine kadar gelmeyi başarmıştır. Sovyetler Birliği, Nazi

Almanya'sına teslim olmayı reddederek Alman ordularına karşı mücadelesini sürdürmüştür. Bu aşamada Sovyetler Birliği propagandası, Sovyetler Birliği'nde topyekûn bir mücadeleyi sağlayabilmek için Alman ordusuna karşı duygu merkezli dil propagandasına yönelmiştir. Sovyetler Birliği'ni işgale girişen Alman askerlerinin Sovyetler Birliği'ndeki sivillere zulmettiğine yönelik söylemlere yer verilmiş ve Alman ordularının çocukları yetim bıraktığı vurgusu üzerinden öfke duygusuna hitap edilmeye çalışılmıştır. Sovyetler Birliği halkının öfke duygusuna hitap edilerek, halkın, Kızıl Ordu'nun Alman ordusuna karşı mücadelesine destek vermesi amaçlanmıştır. Ayrıca Sovyetler Birliği, Alman ordusunun işgal ettiği Sovyetler Birliği topraklarındaki sivillerin zor şartlar altında bulduklarına yönelik de gerçekleştirdiği propagandayla kitlelerin hüznü duygusunu ön plana çıkararak istenilen yönde kitlelerin ikna edilmesine çalışmıştır. Diğer yandan Sovyetler Birliği, sivil halkın Alman işgal güçleriyle işbirliğine girmesini önlemek amacıyla da kitlelerin korku duygusuna da hitap etmiştir. Nitekim Sovyetler Birliği içerisinde Alman işgal güçleriyle işbirliği içerisine girenler olmuştur (Gülada, 2019: 55). Bu aşamada da Alman askerleri, hazırlanan propaganda posterlerinde sivilleri katleden "katiller" şeklinde kitlelere sunulmuş, ön plana çıkarılan korku duygusuyla da işbirliğinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Soğuk Savaş döneminde ise Sovyetler Birliği propagandasının hedefinde Batı Blok'u olmuştur. Bu dönemde Sovyetler Birliği propagandası özellikle ABD ve İsrail'e yönelik olumsuz söylemlere yer vermiştir. Sovyetler Birliği, İsrail'in Orta Doğu'da güçlenmesine karşı çıkmış ve İsrail'e karşı Arap ülkelerinin yanında yer almıştır. 1973 Arap-İsrail Savaşı'nda ABD, İsrail'i desteklerken, Sovyetler Birliği de Arap ülkelere destek vermiştir. Sovyetler Birliği propagandası, Arap ülkelere verilen desteği Sovyetler Birliği kamuoyunda meşrulaştırma sürecinde İsrail karşıtı sert söylemlere girişmiştir (Çalışkan, 2020: 696). Bu aşamada Sovyetler Birliği, İsrail'in Arap sivillere zarar verdiğini ileri sürerek, kitlelerin öfke duygularına hitap ederek İsrail karşıtı kamuoyunu güçlendirmeye çalışmıştır.

Sovyetler Birliği'nin Soğuk Savaş dönemindeki asıl hedefinde ise ABD yer almıştır. Sovyetler Birliği, Doğu Blok'un ülkelerinde Komünizm propagandasına yönelirken, ABD'yi kapitalist bir ülke olarak sert bir şekilde eleştirmiştir. Diğer yandan ABD'nin Özgür Avrupa Radyosu (Radio Free Europe, RFE) üzerinden Doğu Blok'u ülkelere yönelik Komünizm karşıtı propagandasına karşı Sovyetler Birliği, ABD'nin radyo yayınlarını itibarsızlaştırma yoluna gitmiştir (Şahan, 2020: 272). Ayrıca Sovyetler Birliği, ABD'nin Kore ve Vietnam'a olan müdahalesini Komünizm ideolojisinin dünyaya yayılmasına karşılık önemli bir tehdit olarak değerlendirmiş ve askeri yönden ABD'ye karşı savaş veren komünist güçleri desteklemiştir. Bu süreçte Sovyetler Birliği'ndeki propaganda faaliyetlerinde ABD'ye karşı nefret söylemine girişilmiş ve Sovyetler Birliği'nin Kuzey Kore ve Kuzey Vietnam'a yönelik yardımlarının kitleler nezdinde meşrulaştırılmasına çalışmıştır. Tüm bu süreçte Sovyetler Birliği'nin ABD karşıtı propagandasında da duygu merkezli dilden etkin bir şekilde yararlanılmıştır.

Yöntem

Çalışmada Soğuk Savaş dönemindeki Sovyetler Birliği'nin ABD karşıtı propaganda posterlerine Sergo Grigorian'ın koleksiyondan ulaşılmıştır (Redavantgarde, 2021a). Koleksiyonda yer alan toplam 63 ABD karşıtı propaganda posterleri içerisinde amaçlı örneklem metodu kullanılarak yedi propaganda posterleri çalışmanın örnekleme olarak belirlenmiştir. Bu süreçte hangi tarihte, kim tarafından hazırlandığı belli olmayan posterler çalışmanın dışında tutulmuştur. Çalışmada doğrudan ABD'nin hedef alındığı posterler örnekleme dâhil edilmiş, İngiltere ve İsrail gibi farklı ülkelerin de hedef alındığı posterler çalışmanın dışında tutulmuştur. Son olarak doğrudan duygu merkezli dil propagandası amacıyla kullanılan posterlere örnekleme yer verilmiştir.

Çalışmada örnekleme olarak belirlenen yedi propaganda posterleri, dilbilimci Charles Sanders Peirce'in göstergebilim yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Göstergebilim, bir kavramın başka bir kavramı temsil etmesi amacıyla kullanılan göstergeleri inceleyen bilim dalıdır. Gösterge, insanların günlük hayatında sıkça yer alabilmektedir. Bir kişinin giydiği kıyafet, dinlediği müzik veya kullandığı otomobil bünyesinde belirli göstergeler taşıyabilmektedir. Bu açıdan göstergebilimin konusu oldukça geniştir. Göstergebilimin amacı bu göstergeleri inceleyerek, insanların çevresindeki göstergeler üzerinden taşınan belirli anlamları ortaya çıkarmaktır. Göstergebilim yöntemi, 20. yüzyılın ilk yarısında Ferdinand de Saussure ve Peirce tarafından gerçekleştirilen dilbilimi çalışmalarıyla ortaya çıkmıştır. Saussure, göstergeleri iki boyutta incelerken (Sığıcı, 2016: 41), Peirce, göstergeleri üç aşamalı olarak ele almıştır. İlerleyen süreçte farklı araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen çalışmalar ile göstergebilim,

dilbiliminin sınırlarını aşarak geniş bir alana yayılmıştır. Göstergebilim, günümüzde iletişim, güzel sanatlar, siyaset bilimi ve tarih gibi çeşitli alanlarda kullanılan bir araştırma yöntemidir. Peirce, dilbilimci Saussure ile birlikte göstergebilim alanının iki kurucusundan biri olarak kabul edilmektedir. Göstergebilim alanına çeşitli modeller kazandırılmıştır (Türk, Avcı ve Baytimur, 2021: 165). Peirce'in göstergebilim modeli de bunlardan birini oluşturmaktadır. Peirce'in göstergebilim modelinde göstergelerin ilişkiel anlamlarının açıklanması ve simgeler üzerinden göstergelerde verilmek istenen ana mesajın ortaya konulması nedeniyle propaganda posterlerinin Peirce'in göstergebilim kavramları (görüntüsel gösterge, belirtisel gösterge, simge) özelinde incelenmesi kararlaştırılmıştır. Görüntüsel gösterge, göstergenin temsil ettiği kavrama benzer özellikler taşımasını ifade etmektedir (Rifat, 2013: 96). Görüntüsel göstergede insanlar, göstergelerin neyi ifade ettiğini doğrudan algılayabilmektedir. Belirtisel gösterge ise belirli bir göstergenin varlığıyla bir olayın varlığının açıklanmasıdır (Fiske, 2017: 133). Belirtisel göstergede insanlar bir gösterge üzerinden çıkarımda bulunarak görmedikleri belirli bir olayın gerçekleştiğini algılayabilmektedir. Son olarak simge ise aralarında benzerlik bulunmasa da göstergenin belirli bir kavramı ifade etmesidir. Simgede uzlaş sonucunda insanlar gösterge üzerinden verilmek istenen anlamı algılayabilmektedir. Çalışmada ilk olarak propaganda posterleri, görüntüsel gösterge boyutunda ele alınarak doğrudan görünen anlamları açıklanmış, ardından belirtisel gösterge ve simge boyutunda incelenerek göstergeler üzerinden verilmek istenen temel mesajlar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Analiz ve Bulgular

Çalışmanın bu kısmında cellât, katil, tepki, vandal, ahlak, suçlu ve hesap konulu yedi propaganda posterleri duygu merkezli dil propagandası bağlamında göstergebilim yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Cellât Konulu Propaganda Posterleri

Cellât konulu propaganda posterleri, Samoïlov-Babin Lev Samoïloviç tarafından 1952 yılında hazırlanmıştır. Posterde *Cellâtlara lanet olsun! Amerikan savaş çığırkanları insanlığın düşmanıdır!* (Проклятие палачам! Американские поджигатели войны - враги человечества!) yazısı bulunmaktadır. Görüntüsel gösterge boyutunda incelendiğinde posterde bir askerin bir elinde bir erkeğin kesik başını, bir diğer elinde de bir kadının kesik başını taşıdığı ve her iki elinin de kan içerisinde olduğu resmedilmektedir. Askerin başında bulunan miğferin ve sol göğsünün üstünde "US" yazısı bulunmaktadır. Asker, ağzında sigara, başında da bir fareyle birlikte yürümekte, yürüdüğü yer kan içerisinde resmedilmektedir. Posterin fonunda ise siyah renk kullanılmaktadır.

Resim 1. Cellât Konulu Propaganda Posterleri

Kaynak: Redavantgarde, 2021b

Belirtisel gösterge üzerinden ele alındığında posterde ABD askerlerinin sözde sivilleri katlettiğine yönelik mesajın verildiği ortaya çıkmaktadır. Posterdeki "US" yazısı ABD ordusunu simgelemektedir. Bu açıdan posterde yer alan asker ABD ordusunun, askerin taşıdığı kesik başlar ise sözde ABD ordusu tarafından katledilen sivillerin metonimi olarak kullanılmaktadır. Posterde yer alan kan gölü, ABD ordusunun sivillere yönelik geniş çaplı bir katliama yöneldiği algısını oluşturmaktadır. Posterdeki askerin ağzında sigara bulunması, yaşanan ölümlere kayıtsız olduğuna yönelik düşüncenin meydana gelmesine yol açmaktadır. Posterin fonundaki siyah renk, sivillerin katliamına yönelik olumsuz havayı yansıtmaktadır. Posterde doğrudan ABD ordusu hedef alınmakta ve ABD ordusunun özgürlük ve demokrasi söylemlerine karşılık bulunduğu ülkelerde sivilleri katlettiği ileri sürülmektedir. Bu aşamada

Sovyetler Birliği propagandası, ABD ordusunun Kore ve Vietnam gibi ülkelere olan müdahalesinde sivillerin katliama maruz kaldığına yönelik algının oluşmasına yol açmaktadır. Posterdeki yazılı göstergeler üzerinden de ABD doğrudan hedef alınmakta ve ABD ordusunun diğer ülkelere müdahalesine karşı çıkılmaktadır. Bu şekilde Sovyetler Birliği propagandası, poster üzerinden doğrudan Sovyetler Birliği halkının korku ve öfke duygularına hâkim olmaya ve ABD'nin diğer ülkelere yönelik müdahalesine karşılık ABD karşıtı kamuoyunu güçlendirmeye çalışmaktadır.

Tablo 1. Cellât Konulu Propaganda Posteri

Görüntüsel Gösterge	Bir askerin bir erkek ve bir kadının kesik başını taşıması
Belirtisel Gösterge	Askerin sözde sivillerin katlettiği
Simge	“US” yazısı ABD ordusunu simgelemektedir

Katil Konulu Propaganda Posteri

Katil konulu propaganda posteri, Artsrunyan Eduard Simonovich tarafından 1965 yılında hazırlanmıştır. Posterin üstünde *Katilleri durdurun!* (Остановите убийц!) yazısı bulunmaktadır. Görüntüsel gösterge üzerinden ele alındığında posterde ağlamakta olan siyahî küçük bir çocuğun resmedildiği görülmektedir. Çocuğun üstündeki yelek dışında herhangi bir kıyafeti bulunmamakta ve iki elini havaya kaldırarak ağlamaktadır. Posterin arka planında da üstünde “US” yazıları bulunan çok sayıda siyah renkte uçağın uçtuğu resmedilmektedir. Çocuğun arkasında da ateş yanmaktadır.

Resim 2. Katil Konulu Propaganda Posteri

Kaynak: Redavantgarde, 2021c

Belirtisel gösterge boyutunda incelendiğinde posterde ABD uçaklarının sözde sivillere zarar verdiği (ya da sivilleri hedef aldığı) aktarıldığı anlaşılmaktadır. Posterdeki “US” yazısı ABD ordusunu simgelemektedir. Bu açıdan posterde yer alan uçaklar ABD hava kuvvetlerinin ve ağlayan küçük çocuk ise sözde ABD hava kuvvetleri tarafından zarar verilen sivillerin metonimi olarak kullanılmaktadır. Posterdeki göstergeler bir bütün olarak değerlendirildiğinde ABD'nin diğer ülkelere müdahalesinden sivil halkın olumsuz yönde etkilendiği mesajının verildiği ortaya çıkmaktadır. Poster yer alan siyah renkte ABD uçakları, arkasında ateş bulunan küçük çocuğun hemen üzerinde resmedilmektedir. Bu aşamada ABD askerlerinin hava bombardımanı gerçekleştirdikleri algısı oluşmaktadır. Nitekim çocuğun arkasında bulunan ateş, ABD hava kuvvetlerinin hava bombardımanı gerçekleştirdiğine yönelik sinekdoş olarak kullanılmaktadır. Buna karşılık ABD hava kuvvetlerinin bombardıman sırasında doğrudan sivillere mi saldırdığı yoksa saldırıları sırasında sivillerin de mi zarar gördüğüne yönelik net bir algı meydana getirilmemektedir. Diğer yandan posterdeki yazılı göstergeler doğrudan ABD hava kuvvetlerini “katiller” olarak suçlamaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde Sovyetler Birliği propagandasının poster üzerinden ABD'nin diğer ülkelere yönelik müdahalesine karşı Sovyetler Birliği kamuoyunda güçlü bir karşıtlık meydana getirmeye çalıştığı ortaya çıkmaktadır. Duygu merkezli dil propagandası bağlamında değerlendirildiğinde doğrudan insanlarda hüznün ve öfke duygusunun harekete geçirilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Katil Konulu Propaganda Posteri

Görüntüsel Gösterge	Ağlamakta olan bir çocuğun üzerinde uçmakta olan uçaklar
Belirtisel Gösterge	Uçakların sözde sivillere zarar verdiği (ya da sivilleri hedef aldığı)
Simge	“US” yazısı ABD ordusunu simgelemektedir

Tepki Konulu Propaganda Posterleri

Tepki konulu propaganda posterleri, Koretsky Victor Borisovich tarafından 1965 yılından hazırlanmıştır. Posterin sağ altında *Lanet olsun!* (Будьте прокляты!) yazısı bulunmaktadır. Görüntüsel gösterge boyutunda incelendiğinde posterde iki elini yumruk yapan ve ağlayan bir kadın resmedilmektedir. Arka plan da üstünde “US” yazısı bulunan uçaklar yer almaktadır. Posterin fonun da ise alev rengini andıran tonlar kullanılmaktadır. Bu açıdan posterde kadının arkasında yangın olduğuna yönelik algı meydana gelmektedir.

Resim 3. Tepki Konulu Propaganda Posterleri

Kaynak: Redavantgarde, 2021d

Belirtisel gösterge üzerinden ele alındığında posterde yine ABD uçaklarının sözde sivillere zarar verdiğinin (ya da sivilleri hedef aldığı) aktarıldığı anlaşılmaktadır. Posterdeki “US” yazısı ABD ordusunu simgelemektedir. Bu açıdan posterde yer alan uçaklar ABD hava kuvvetlerinin ve ağlayan kadın ise sözde ABD hava kuvvetleri tarafından zarar verilen sivillerin metonimi olarak kullanılmaktadır. Posterdeki kadının arkasında yer alan yangın, ABD hava kuvvetlerinin sivil yerleşimlere hava bombardımanı gerçekleştirdiğine yönelik sinekdoş olarak ön plana çıkmaktadır. Tepki konulu propaganda posterleri, katil konulu propaganda posterleriyle benzer özellikler taşımaktadır. Her ikisinde de ABD hava kuvvetlerinin sivil halkı hedef aldığı ya da hava saldırılarından sivil halkında da olumsuz yönde etkilendiği mesajı verilmektedir. Bu aşamada posterde hüznün ve öfke duyguları ön plana çıkmaktadır. Diğer yandan posterdeki yazılı göstergeler doğrudan ABD’ye karşı öfkeyi yansıtmaktadır. Bu açıdan duygu merkezli dil propagandası bağlamında değerlendirildiğinde tepki konulu propaganda posterinde de doğrudan öfke duygusu üzerinden kitlelerin istenilen yönde tutum benimsemesine çalışıldığı ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3. Tepki Konulu Propaganda Posterleri

Görüntüsel Gösterge	Ağlamakta olan bir kadının üzerinde uçmakta olan uçaklar
Belirtisel Gösterge	Uçakların sözde sivillere zarar verdiği (ya da sivilleri hedef aldığı)
Simge	“US” yazısı ABD ordusunu simgelemektedir

Vandal Konulu Propaganda Posterleri

Vandal konulu propaganda posterleri, Ishmametov Murat Khafızovich tarafından 1965 yılında hazırlanmıştır. Posterin üstünde *20. yüzyılın vandalları* (Вандалы XX века) yazısı bulunmaktadır. Görüntüsel gösterge üzerinden ele alındığında posterde siyah bir miğfer ve altında iki tane siyah bomba görseli resmedilmektedir. Siyah miğferin hemen altında “US” yazısı bulunmaktadır. Siyah miğfer ve bombaların arkasında da gri renkte bir duman yükselmektedir. Diğer yandan bombalardan birinden sarı bir gazın çıktığı resmedilmektedir.

Resim 4. Vandal Konulu Propaganda Posteri

Kaynak: Redavantgarde, 2021e

Belirtisel gösterge boyutunda incelendiğinde posterde ABD ordusunun sözde kimyasal silah kullandığına yönelik mesaj verildiği anlaşılmaktadır. Posterdeki “US” yazısı ABD ordusunu simgelemektedir. Bu açıdan posterdeki savaş kaskı, ABD ordusunun metonimi olarak kullanılırken, bomba ise ABD ordusunun sözde kimyasal silah kullandığını ileri süren sinekdoş olarak kullanılmaktadır. Kimyasal silahlar, Birinci Dünya Savaşı’nda etkin bir şekilde kullanılmış ve yol açtıkları zarardan ötürü uluslararası anlaşmalar gereği kullanımı yasaklanmıştır. Bu açıdan posterde Sovyetler Birliği propagandası ABD’nin uluslararası anlaşmayı hiçe sayarak kimyasal silah kullandığına yönelik algı oluşturmaktadır. Meydana getirilen bu algı üzerinden doğrudan Sovyetler Birliği halkının öfke duygusuna hitap edilmekte ve ABD’nin diğer ülkelere müdahalesine yönelik karışıklık güçlendirilmeye çalışılmaktadır. Duygu merkezli dil propagandası bağlamında değerlendirildiğinde de posterdeki *20. yüzyılın vandalları* şeklindeki yazılı göstergeler aracılığıyla da doğrudan öfke duygusu üzerinden Sovyetler Birliği kamuoyunda etki oluşturulmaktadır.

Tablo 4. Vandal Konulu Propaganda Posteri

Görüntüsel Gösterge	Miğfer, bombalar, duman, gaz
Belirtisel Gösterge	ABD ordusunun sözde kimyasal silah kullandığı
Simge	“US” yazısı ABD ordusunu simgelemektedir

Ahlak Konulu Propaganda Posteri

Ahlak konulu propaganda posteri, Solovyev Evgeny Petrovich tarafından 1967 yılında hazırlanmıştır. Posterin ortasında *İki ordu - iki ahlak!* (Две армии - две морали!) yazısı bulunmaktadır. Görüntüsel gösterge boyutunda incelendiğinde posterde üst ve alt olmak üzere iki farklı görsele yer verildiği görülmektedir. Üstteki görselde kırmızı fon içerisinde bir asker ve onun sol yanında elini havaya kaldıran bir kız çocuğu görülmektedir. Posterin altındaki görselde ise “US” yazısı bulunmakta, yazının içerisinde de asker ve zulme uğradığı algısı veren siviller aktarılmaktadır. Alttaki görselde ise siyah fon kullanılmaktadır.

Belirtisel gösterge üzerinden ele alındığında posterde Sovyetler Birliği ordusunun sözde sivillere şefkatle yaklaştığı, ABD ordusunun ise sözde sivillere zulmettiği mesajının verildiği anlaşılmaktadır. Posterdeki yıldız içerisindeki orak ve çekiç Sovyetler Birliği ordusunu ve “US” yazısı ABD ordusunu simgelemektedir. Bu açıdan posterin üstünde yer alan asker, Sovyetler Birliği ordusunun, askerin yanındaki kız çocuğu da Sovyetler Birliği’ndeki sivil halkın metonimi olarak kullanılmaktadır.

Resim 5. Ahlak Konulu Propaganda Posteri

Kaynak: Redavantgarde, 2021f

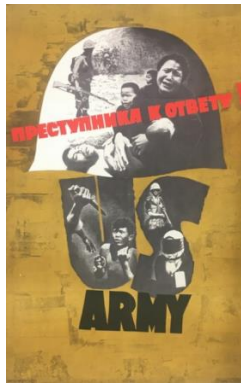
Posterin altındaki askerler ise ABD ordusunun, askerlerin yanındaki siviller ise ABD ordusu tarafından sözde zulme maruz kalan sivil halkın metonimi olarak ön plana çıkarılmaktadır. Sovyetler Birliği, posterde Sovyetler Birliği ordusu ve ABD ordusunu kıyaslamakta, görsel göstergeler üzerinden Sovyetler Birliği'nin ordusu yüceltilirken, ABD ordusu sert bir şekilde eleştirilmektedir. Posterin altında yer alan görsellerde ABD ordusunun diğer ülkelere müdahalesinde sivil halkın mağdur edildiğine yönelik algı oluşturulmaktadır. Bu süreçte duygu merkezli dil propagandası bağlamında değerlendirildiğinde Sovyetler Birliği propagandası öfke duygusuna hitap ederek Sovyetler Birliği kamuoyunda ABD karşıtlığını arttırmaya çalıştığı belirtilebilmektedir.

Tablo 5. Ahlak Konulu Propaganda Posteri

Görüntüsel Gösterge	Sovyetler Birliği ordusu ve ABD ordusu
Belirtisel Gösterge	Sovyetler Birliği ordusunun sözde sivillere şefkatle yaklaştığı, ABD ordusunun ise sözde sivillere zulmettiği
Simge	Yıldız içerisindeki orak ve çekiç Sovyetler Birliği ordusunu ve "US" yazısı ABD ordusunu simgelemektedir

Suçlu Konulu Propaganda Posteri

Suçlu konulu propaganda posteri, Maslyakov Oleg Dmitrievich tarafından 1968 yılında hazırlanmıştır. Posterin üstünde *Suçludan hesap sor!* (Преступника к ответу!) yazısı bulunmaktadır. Görüntüsel gösterge üzerinden ele alındığında posterde bir miğfer ve altında "ABD Ordusu (US Army)" yazısı yer almaktadır. Posterdeki miğferin ve "US" yazısının içerisinde asker ve zulme uğradığı algısı veren siviller aktarılmaktadır.

Resim 6. Suçlu Konulu Propaganda Posteri

Kaynak: Redavantgarde, 2021g

Belirtisel gösterge boyutunda incelendiğinde posterde ABD ordusunun sözde sivillere zulmettiği mesajının verildiği anlaşılmaktadır. Posterdeki "US" yazısı ABD ordusunu simgelemektedir. Bu açıdan posterde yer alan askerler ABD ordusunun, siviller ise ABD ordusu tarafından sözde zulme maruz kalan sivillerin metonimi olarak kullanılmaktadır. Sovyetler Birliği propagandası, poster üzerinden ABD ordusunun diğer ülkelere müdahalesinin sivillerin yararından ziyade zararına olduğuna yönelik algı

meydana getirmeye çalışmaktadır. Posterdeki yazılı göstergeler üzerinden ABD ordusu suçlu olarak tanıtılmakta, bu şekilde görsel göstergeler üzerinden aktarılan ABD ordusunun sivillere zarar verdiği yöneltici düşünce güçlendirilmektedir. Duygu merkezli dil propagandası bağlamında değerlendirildiğinde de posterde hüznün ve öfke duyguları ön plana çıkarılarak, ABD karşıtı algının oluşturulmaya çalışıldığı belirtilebilmektedir.

Tablo 6. Suçlu Konulu Propaganda Posterleri

Görüntüsel Gösterge	Askerler ve siviller
Belirtisel Gösterge	ABD ordusunun sözde sivillere zulmettiği
Simge	“US” yazısı ABD ordusunu simgelemektedir

Hesap Konulu Propaganda Posterleri

Hesap konulu propaganda posterleri, Arseenkov Viktor Fedorovich tarafından 1986 yılında hazırlanmıştır. Posterin sağında *Katiller suçlarının hesabını vermeli!* (Убийц - к ответу!) yazısı bulunmaktadır. Görüntüsel gösterge boyutunda incelendiğinde posterde ağlamakta olan küçük bir çocuğa yer verildiği görülmektedir. Posterin üstünde de havalanmakta olan siyah renkte üstünde “US” yazısı yer alan uçaklar bulunmaktadır.

Resim 7. Hesap Konulu Propaganda Posterleri

Kaynak: Redavantgarde, 2021g

Belirtisel gösterge üzerinden ele alındığında posterde uçakların sözde sivillere zarar verdiği (ya da sivilleri hedef aldığı) mesajının verildiği anlaşılmaktadır. Posterdeki “US” yazısı ABD ordusunu simgelemektedir. Bu açıdan posterde yer alan uçaklar ABD hava kuvvetlerinin ve ağlayan küçük çocuk ise sözde ABD hava kuvvetleri tarafından zarar verilen sivillerin metonimi olarak kullanılmaktadır. Posterdeki çocuğun ağlaması, sivillerin ABD hava kuvvetlerinin saldırıları sonucunda mağdur edildiklerinin bir temsilini yansıtmaktadır. Posterde ABD hava kuvvetlerinin doğrudan sivil yerleşim yerlerine hava saldırısı düzenlediği aktarılmamaktadır. Buna karşılık posterdeki yazılı ve görsel göstergeler bir bütün olarak ele alındığında poster üzerinden sözde sivillere saldırıldığı için “katiller” olarak ABD hava kuvvetlerinin suçlandığı algılanabilmektedir. Duygu merkezli dil propagandası bağlamında değerlendirildiğinde de posterde bir önceki posterde olduğu gibi hüznün ve öfke duyguları ön plana çıkarılarak, ABD karşıtı algının oluşturulmaya çalışıldığı söylenebilmektedir.

Tablo 7. Hesap Konulu Propaganda Posterleri

Görüntüsel Gösterge	Ağlayan bir çocuk ve havalanan uçaklar
Belirtisel Gösterge	Uçakların sözde sivillere zarar verdiği (ya da sivilleri hedef aldığı)
Simge	“US” yazısı ABD ordusunu simgelemektedir

SONUÇ

Çalışmada incelenen posterlerde ABD’nin diğer ülkelere askeri müdahalelerinin konu edildiği ortaya çıkmıştır. ABD’nin özgürlük, demokrasi ve ulusal güvenlik söylemleri üzerinden diğer ülkelere yönelik gerçekleştirdiği askeri müdahaleler, propaganda posterlerinde işgal ve zulüm olgusu üzerinden yansıtılmıştır. Bu aşamada propaganda posterlerinde ABD askerleri, sivilleri özgürlüğe kavuşturan askerlerden ziyade sivillere zulmeden askerler olarak kitlelere aktarılmıştır. Tüm bu süreçte Sovyetler

Birliği propagandasının, propaganda posterleri üzerinden doğrudan ABD'ye karşı nefret söylemine yöneldiği ortaya çıkmıştır.

Sovyetler Birliği'nde hazırlanan ABD karşıtı propaganda posterlerinde Sovyetler Birliği halkının istenilen yönde ikna edilmesi için sıklıkla öfke duygusu ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Bunun dışında duygu merkezli dil propagandası bağlamında hüznün ve korku duygularına da hitap edilmeye çalışıldığı saptanmıştır. Propaganda posterlerinde ABD ordusunun sivillere zarar verdiğine (ya da doğrudan hedef aldığına) yönelik algı oluşturularak, Sovyetler Birliği halkında öfke duygusunun oluşturulmasına çalışılmıştır. Diğer yandan posterlerde ABD hava kuvvetleri tarafından gerçekleştirilen hava bombardımanları sonucunda mağdur olduğu ileri sürülen çocuklara yer verilerek, Sovyetler Birliği halkında hüznün duygusunun açığa çıkması amaçlanmıştır. Ayrıca posterlerde ABD askerlerinin sivilleri katlettiğine yönelik algı meydana getirilerek, ABD ordusuna karşı Sovyetler Birliği halkında korku duygusunun da harekete geçirilmesine çalışılmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen propaganda posterleri genel olarak değerlendirildiğinde Sovyetler Birliği'nin duygu merkezli dil propagandasına yönelerek Sovyetler Birliği'nin ABD karşıtı politikalarında Sovyetler Birliği halkından destek almaya çalıştığı ortaya çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle duygu merkezli dil propagandasının Sovyetler Birliği'nin siyasi meşrulaştırma aracı olarak hizmet ettiği ileri sürülebilmektedir. Bu aşamada ABD'nin diğer ülkelere müdahalesinin Sovyetler Birliği halkı nezdinde insanlık dışı eylemler olarak algılanmasına çalışıldığı, bunun sağlanabilmesi için de Sovyetler Birliği halkının doğrudan öfke, hüznün ve korku duygularına hitap edildiği belirtilebilmektedir. Çalışmada incelenen ilk propaganda posterleri Joseph Stalin, son propaganda posterleri ise Mihail Gorbaçov döneminde hazırlanmıştır. Bu zaman aralığındaki toplam yedi propaganda posterinin de benzer özellikler taşıması, Sovyetler Birliği'nin Soğuk Savaş dönemi boyunca benzer ABD karşıtı duygu merkezli dil propagandasına yöneldiği sonucu da ortaya çıkarmaktadır. Çalışmada propaganda posterleri özelinde Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'nin duygu merkezli dil propagandasına ışık tutulmaya çalışılmıştır. Gelecek çalışmaların farklı kitle iletişim araçları üzerinden Sovyetler Birliği'nin duygu merkezli dil propagandasını incelemesi, konunun daha kapsamlı olarak ele alınmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Baker, A., & Cupery, D. (2013), "Anti-Americanism in Latin America: Economic Exchange, Foreign Policy Legacies, and Mass Attitudes toward the Colossus of the North", *Latin American Research Review*, Volume: 48, Issue: 2, p.106-130.
- Bykov, I. A. (2014), "Anti-American Policy in Contemporary Russia: Examining Political Campaign on Dima Iakovlev Bill", *Middle East Journal of Scientific Research*, Volume: 22, Issue: 6, p.894-899.
- Capraro, V., & Vanzo, A. (2019), "The Power of Moral Words: Loaded Language Generates Framing Effects in the Extreme Dictator Game," *Judgment and Decision Making*, Volume: 14, Issue: 3, p.309-317.
- Corstange, D. (2016), "Anti-American Behavior in the Middle East: Evidence from a Field Experiment in Lebanon", *The Journal of Politics*, Volume: 78, Issue: 1, p.311-325.
- Çalışkan, S. (2020), "Soğuk Savaş Döneminde Sovyetler Birliği'nin İsrail Karşıtı Söylemlerinin Propaganda Posterlerindeki Sunumu", *Selçuk İletişim*, Cilt: 13, Sayı: 2, s.694-714.
- Fabbrini, S. (2002), "The Domestic Sources of European Anti-Americanism", *Government and Opposition*, Volume: 37, Issue: 1, p.3-14.
- Fiske, J. (2017), *İletişim Çalışmalarına Giriş*, Çev., Süleyman İrvan, 5. Basım, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Friedman, M. P. (2008), "Anti-Americanism and US Foreign Relations", *Diplomatic History*, Volume: 32, Issue: 4, p.497-514.
- Grigoriadis, I. N. (2010), "Friends no more? The Rise of Anti-American Nationalism in Turkey", *The Middle East Journal*, Volume: 64, Issue: 1, p.51-66.
- Gülada, M. O. (2019), "İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'nin Casusluk Karşıtı Propagandasının Posterlerdeki Sunumu", *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1, s.49-68.
- Haddad, F. (2008), "The Terrorists of Today are the Heroes of Tomorrow: The Anti-British and Anti-American Insurgencies in Iraqi History", *Small Wars & Insurgencies*, Volume: 19, Issue: 4, p.451-483.

- Herbst, P., & Herbst, R. (2003), *Talking Terrorism: A Dictionary of The Loaded Language of Political Violence*, Greenwood Publishing Group, The United States.
- Hunter, H. (1973), "The Overambitious First Soviet Five-Year Plan," *Slavic Review*, Volume: 32, Issue: 2, p.237-257.
- Jamal, A. A., Keohane, R. O., Romney, D., & Tingley, D. (2015), "Anti-Americanism and Anti-Interventionism in Arabic Twitter Discourses", *Perspectives on Politics*, Volume: 13, Issue: 1, p.55-73.
- Kizilbash, H. H. (1988), "Anti-Americanism in Pakistan", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Volume: 497, Issue: 1, p.58-67.
- Lester, L. (2005), "Wilderness and the Loaded Language of News," *Media International Australia*, Volume: 115, Issue: 1, p.123-134.
- Lipoński, W. (1990), "Anti-American Propaganda in Poland From 1948 to 1954: A Story of An Ideological Failure", *American Studies International*, Volume: 28, Issue: 2, p.80-92.
- Matthews, J. (1947), "The Effect of Loaded Language on Audience Comprehension of Speeches", *Communications Monographs*, Volume: 14, Issue: 1-2, p.176-186.
- Nolan, M. (2005), "Anti-Americanism and Americanization in Germany", *Politics & Society*, Volume: 33, Issue: 1, p.88-122.
- Parker, R. B. (1988), "Anti-American Attitudes in the Arab World", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Volume: 497, Issue: 1, p.46-57.
- Redavantgarde (2021a), Sergo Grigorian'ın Koleksiyonundan Sovyetler Birliği'nin ABD Karşıtı Propaganda Posterleri, <http://redavantgarde.com/collection/show-collection/?themeId=14>, 01.08.2021.
- Redavantgarde (2021b), Cellât Konulu Propaganda Posterleri, <http://redavantgarde.com/collection/show-collection/1630-curse-of-the-executioners-american-warmongers---enemies-of-mankind-.html?themeId=14>, 01.08.2021.
- Redavantgarde (2021c), Katil Konulu Propaganda Posterleri, <http://redavantgarde.com/collection/show-collection/2087-stop-the-killers-.html?themeId=14>, 01.08.2021.
- Redavantgarde (2021d), Tepki Konulu Propaganda Posterleri, <http://redavantgarde.com/collection/show-collection/406-be-damned-.html?themeId=14>, 01.08.2021.
- Redavantgarde (2021e), Vandal Konulu Propaganda Posterleri, <http://redavantgarde.com/collection/show-collection/844-vandals-of-the-20th-century-.html?themeId=14>, 01.08.2021.
- Redavantgarde (2021f), Ahlak Konulu Propaganda Posterleri, <http://redavantgarde.com/collection/show-collection/294-two-armies---two-morals-.html?themeId=14>, 01.08.2021.
- Redavantgarde (2021g), Suçlu Konulu Propaganda Posterleri, <http://redavantgarde.com/collection/show-collection/62-call-the-criminal-to-account-.html?themeId=14>, 01.08.2021.
- Redavantgarde (2021h), Hesap Konulu Propaganda Posterleri, <http://redavantgarde.com/collection/show-collection/493-murderers-must-answer-for-their-crimes-.html?themeId=14>, 01.08.2021.
- Roland, C. G., & Cox, B. G. (1973), "Loaded Language and Drug Use", *JAMA*, Volume: 226, Issue: 6, p.660-661.
- Sanders, M. L. (1975). "Wellington House and British Propaganda during the First World War", *The Historical Journal*, Volume: 18, Issue: 1, p.119-146.
- Shambaugh, D. L. (1988), "Anti-Americanism in China", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Volume: 497, Issue: 1, p.142-156.
- Shen, S. (2007), "'Holding Nationalist Flags Against Red Flags'—Anti-American Icons in Contemporary China and their Reconstruction by the Public (1999–2003)", *East Asia*, Volume: 24, Issue: 3, p.229-250.
- Shin, G. W. (1996), "South Korean Anti-Americanism: A Comparative Perspective", *Asian Survey*, Volume: 36, Issue: 8, p.787-803.
- Sığırcı, İ. (2016), *Göstergebilim Uygulamaları, Metinleri, Görselleri ve Olayları Okuma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Sokolov, B., Inglehart, R. F., Ponarin, E., Vartanova, I., & Zimmerman, W. (2018), "Disillusionment and Anti-Americanism in Russia: From Pro-American to Anti-American Attitudes, 1993–2009", *International Studies Quarterly*, Volume: 62, Issue: 3, p.534-547.
- Spiro, H. J. (1988), "Anti-Americanism in Western Europe", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Volume: 497, Issue: 1, p.120-132.

- Şahan, S. (2020), “Sovyetler Birliği'nde Batı Blok'unun Radyo Yayınlarının Karikatürler Üzerinden Eleştirisi”, TRT Akademi, Cilt: 5, Sayı: 9, s.270-291.
- Rifat, M. (2013), Açıklamalı Göstergebilim Sözlüğü: Kavramlar, Yöntemler, Kuramcılar, Okullar. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Turner, F. C. (1967), “Anti-Americanism in Mexico, 1910-1913”, Hispanic American Historical Review, Volume: 47, Issue: 4, p.502-518.
- Türk, M. S., Avcı, Ö. ve Baytimur, T. (2021), “Çin Halk Cumhuriyeti'nde Sovyet Revizyonizmi'ne Karşı Kitapların Propaganda Amaçlı Kullanımı”, Türk Kütüphaneciliği, Cilt: 35, Sayı: 2, s.159-182.
- Volkov, D. (2018), “Anti-American Sentiment in Post-Soviet Russia: Dynamics and Contemporary Characteristics”, Russian Politics & Law, Volume: 56, Issue: 1-2, p.105-143.
- Yılmaz, M. B. (2020). “İkinci Dünya Savaşı'nda Japon Medyasının ABD'ye Yönelik Faaliyetleri: Tokyo Rose Radyo Yayınları Üzerine İnceleme”, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Cilt: 9, Sayı:1, s.541-563.
- Wittmann, A. M. (2016), Talking Conflict: The Loaded Language of Genocide, Political Violence, Terrorism, and Warfare, ABC-CLIO, The United State.
- Xu, G. (1998), “The Chinese anti-American nationalism in the 1990s”, Asian perspective, Volume: 22, Issue: 2, p.193-218.